

Ročník: 100 | číslo: 44 | 1. listopadu 2020 | Cena: 10 Kč

Český zápas

Týdeník Církve československé husitské

Téma:

O smrti a umírání

EDITORIAL

„Smrt není opakem života, smrt je jeho součástí.“ – Haruki Murakami

„Smrt je tak asi ten největší odpočinek, co člověk může mít.“ – Graham Greene

„Smrt je v životě opravdu jistotou.“ – Erich Fromm

Je tu opět čas, kdy myslíme na naše blízké, kteří tu s námi už fyzicky nejsou, v našich vzpomínkách však zůstávají. Nepotkáváme je, nemůžeme jim zatelefonovat, už neslyšíme jejich hlas, přesto se jejich odkaz stále promítá v našich životech.

Možná si občas říkáme při večerní procházce parkem - „Tady by se líbilo babičce“, když sedíme u společné hostiny při rodinné oslavě, zableskneme nám v mysli vzpomínka na dědečka, který měl u tohoto stolu vždy své místo a svým způsobem, právě díky tomuto připomínání, pomyslné „místo u stolu“ stále má.

Občas se snažíme tématu smrti bránit, schovávat se před ním, odvracet zrak od těch, kteří mají k smrti blízko, pro někoho je smrt zcela tabuizovaná. Možná jsou takové myšlenky příliš bolestivé, pro někoho zase vzdálené, abstraktní a těžko pochopitelné. Realitou však zůstává, že smrt je nevyhnutelnou přirozeností a ať chceme nebo ne, patří k životu.

Nezavírejme tedy oči před těmi, kteří umírají, buďme jim nablízku...

A těm, kteří už nás navždy opustili, věnujme čas od času „místo u stolu“ nebo procházku parkem.

Doufám, že vám články tohoto čísla pomohou otevřít svou mysl i náročnému tématu, jako je smrt, o kterém však lze mluvit i s lehkostí a nadhledem.

Josefina Hudcová

ZE ŽIVOTA CÍRKVE

Obnovená výroba hostií v Michli

Hostie vyrábíme podle původních raznic navržených Františkem Bílkem. Náboženské obce mohou objednat balení, které obsahuje 100 velkých a 400 malých hostií v designových krabičkách.

Dotovaná cena činí 390 Kč za jedno balení. Objednat můžete několika způsoby: na e-mailové adrese objednavky@bilkovyhostie.cz, na telefonu 216 216 840, osobně na adrese ústředí církve, Wuchterlova 5, Praha 6 nebo na prodejně na adrese Ohradní 1424/2b, Praha 4 - Michle.

Podrobnosti o vzniku a ruční výrobě těchto unikátních hostií, které pro naši církev představují vysokou náboženskou a uměleckou hodnotu, najdete na www.ccshmichle.cz/kopie-hostie či www.ccshmichle.cz/hostie.

Slovo bratra biskupa Pechance k 28. říjnu

Sestry a bratři v Kristu, mnohá naše setkávání jsou nyní omezená, ale data v kalendáři – památné dny dějin, se mohou stále dotýkat naší přítomnosti bez jakéhokoli omezení. Důležité je, co pro nás pohled do minulých let vnitřně znamená.

Nyní se nemůžeme sejít v den státního svátku 28. října. Nemůžeme prožít slavnostní bohoslužby, které se u nás v Hradci Králové ve Sboru kněze Ambrože staly letitou tradicí. Můžeme ovšem každý z nás jednotlivě poděkovat Pánu za víc než stoletou historii a zároveň si uvědomit, jak je budování státu těžkým úkolem v každý čas. My všichni jsme součástí společnosti a více či méně ovlivňujeme své okolí. Jako symbolický příklad je to nyní zřejmé i v tom, zda a jak v současnosti nosíme roušku a jak dodržujeme karanténní pravidla. Neméně důležité také je, co vyzařujeme. Zda je to nervozita a sebestřednost, nebo pokoj a láska. 28. říjen je pro nás připomínkou, že stát není jakousi vzdálenou institucí – každý z nás jsme jeho součástí.

Zakladatelé Československa věřili, že svoboda a demokracie zajistí bezpečí a ochranu. Střed Evropy byl ale v zájmu různých sil. Dějiny nám stále ukazují, že nejsme samostatný ostrov, nejsme izolováni od vlivu a tíže světa. Mnohé tedy ani

nemůžeme ovlivnit, ostatně žádný stát nemůže zajistit dokonalou bezpečnost pro své spoluobčany.

Je na nás, abychom se modlili za náš stát, přáli každému, všemu navzdory, dotek nádeje a ujištění víry:

Nebeský Otče, připomínáme si 28. říjen jako den naděje a odpovědnosti.

Mnohé se od roku 1918 u nás změnilo, ale naděje lidí a naše odpovědnost za společnost zůstává.

S vděčností si připomínáme generace těch, kteří zde byli před námi, a děkujeme ti za všechna poklidná léta, která jsme mohli prožívat.

Uvědomujeme si, že nemáme nárok na spokojenost a klid.

Svět kolem nás se stále mění a různé krize nutně přicházejí.

Prosíme za náš stát, za zemi i společnost, již jsme součástí.

Prosíme, dej, ať překonáváme všechny „zlé vichřice“ v napojení se na tvou milost.

Nebeský Otče, děkujeme za svědectví tvé lásky z Krista, co platí do všech časů.

Ve víře a pokoji ti vše odevzdáváme a prosíme o tvé požehnání pro náš stát i celou Zemi. Amen

Pavel Pechanec, biskup ČČSH

Týdeník Církve československé husitské. Vydává: Ústřední rada Církve československé husitské, Wuchterlova 5, 160 00 Praha 6.

Vedoucí redaktorka: ThDr. Klára Břeňová, redaktori: Mgr. Josefina Hudcová, Mgr. Ervín Kukuczka, Milan Udržal, grafik.

Šéfredaktorka Cesty: Mgr. Jana Krajčířiková. Tel. redakce: 220 398 107; e-mail: cesky.zapas@ccsh.cz Tisk: Grafotechna plus.

Distribuce a reklamace: ADLEX, spol. s r. o., Xaveriova 1888/45, Praha 5 150 00

Redakce si vyhrazuje právo na úpravy a krácení příspěvků.

Předplatné: Mgr. Dagmar Pišová, tel.: 220 398 117, e-mail: prodejna.blahoslav@ccsh.cz

NAD PÍSMEM

Nesvazovat těžká břemena druhým Mt 23,1-12

Mojžiš byl pro Izrael nejen prorokem, ale i vysvoboditelem z egyptského otroctví a také zákonodárcem, protože přinesl lidem ze svaté hory Chorébu Desatero. Deset pravidel pro život v komunitě, pravidel pro život zbožný, a proto i šťastný. Desatero není zákoník v pravém slova smyslu, ale je to deset doporučení pro dobrý život, který vychází ze vztahu s Bohem. Nejedná se o příkazy, imperativ jako takový (Ex 20, deset slov, aseret ha d'varim), ale spíše o pravidlo způsobů chování či myšlení: pozitivně uctívání jediného Boha, respekt k rodičům, dodržování dne odpočinku a negativně modlářství, cizoložství, rouhání, vraždění, krádež, lhaní a závist. Jedinou sankcí, vyplývající pro člověka z nedodržování těchto doporučení, je nešťastný a povrchní život bez Boha. Život plný omylů, selhání a rozbitých vztahů. Takto chápou Ježíšova slova, která varují posluchače v přítomnosti židovských elit, když mluví o stolici Mojžišově, na kterou

zasedli „farizeové a znalci zákona“. Tak jako každá politická reprezentace, smetánka, nebo jak se vůdcům lidu hezky říká v Rusku – věrchuška, i židovští předáci něco jiného říkali, a něco jiného dělali. Proto je Ježíš veřejně kritizoval. Taky na to nehezky doplatil. Jeho kritika způsobu chování mocných platila po celé dějiny a platí beze zbytku i dnes. Ježíš radí zachovávat příkazy mocných kvůli zachování systému, ale zároveň nejednat jako oni, tedy nenapodobovat jejich chování. V tom je ovšem i dnes ten největší problém. V demokracii si lidé volí své zástupce, svoji věrchušku dle svého ražení. Když se někomu líbí podvádění, lhaní, zvolí si takové zástupce, kteří to dělají. A potom je adorují a nekriticky obdivují. Tito pak „budují“ politický systém prostřednictvím příkazů a překrucování faktů, propagandou a dezinformací. Žijeme v době pandemické, ve které nikoli jen kvůli nebezpečnému viru, ale hlavně kvůli jeho politizaci se mění světový pořá-

dek. Jak ta transformace dopadne, nevíme, ale jedno je zjevné: Bezbožné chování technologií moci je špatným příkladem pro lidi. Důsledek? Hrouť se všechny domnělé jistoty, kácí se pomníky, staví se jedni proti druhým, padají etické hranice, na kterých je moderní civilizace vystavěna.

Dovolte mi parafrázi, co by dnes asi řekl Ježíš: Běda vám, populisté, diktátoři a hradní páni, mluvíte a nečíníte, nakládáte lidem těžká břemena a sami se jich nedotknete, vyhledáváte přední místa... Falšujete zasluzhy, chlubíte se úspěchy, které neexistují, vyrábíte hesla za nepravdivých statistik, aby vám byli lidé ještě více zavázáni, a naháníte strach. Vtíráte se do svědomí občanů lacinými dary a děláte z nich nemyslitelné ovčany (od slova ovce). Vaši představitelé soudí za úplatek, překrucují vše, co je přímé. Smějí se nám do obličejů a uvrhají na lidi porobu a zadlužení. Běda jim. A prorocké slovo? Zůstává bez parafráze. Kdo se povyšuje, bude ponížen.

Jediný je totiž dobrý pastýř, dobrý politik, ten, kdo učí národ dospěle svobodě v jednání každého osobně. Kdo učí, že musíme mít odpovědnost za své myšlení a činy, před druhými i před Bohem. Kdo učí, že odpovědnost je součástí svobody a svoboda je zárukou lidského štěstí. Troufám si říct, že Ježíš byl první opravdový demokrat. Věděl, že politický systém se nedá reformovat. Že cesta ke změně je úzká a málokdo ji nalézá: Jít s vizí naděje a dobrým srdcem na trh a vytrpět pohanu od duchovně slepých.

Netvrdím, že díky Ježíšovu příkladu je právě církev vhodnou společenskou alternativou k politickým systémům, ačkoliv to tak původně mohlo být myšleno. Už to v dějinách zkoušela a skončilo to neslavně. Ale mám před očima stav dnešního světa a krvácí mi srdce. Na druhou stranu, z pohledu dějin, nikdy to nebývalo lepší nebo horší. Ale může to být takové, jaké to sami utvoříme. A v tom je naděje. Pro všechny, kteří nevidí svět jako bojiště idejí a moci. Naděje, že věřící člověk není idealista, nýbrž „vidoucí“. Jeden indický „vidoucí“ kdysi dávno prohlásil, že moudrému je svět učitelem, zatímco hlupákovi je nepřitelem, proti kterému je třeba se bránit. Vyberme si. Měl jsem zde psát o Kristově evangeliu, ale zdá se mi, že Ježíšovo varování souvisí s naším občanským statutem, s politikou. Nemohu jako kněz nařizovat, koho mají lidé volit, ale mám povinnost stále dokola vysvětlovat, komu jsme povinováni sloužit: „Jediný je váš Otec, ten nebeský.“ **Tomáš Procházka**

22. NEDĚLE PO SVATÉM DUCHU

Hospodine, ty mě neopouštěj, nevzdaluj se ode mne, můj Bože, na pomoc mi pospěš, Panovníku, moje spáso! (Žalm 38,22-23)

První čtení z Písma: Micheáš 3,5-12

Tužby pro dobu po Duchu svatém (VI):

2. Aby svou milostí naši mysl osvěcoval a našim srdcím svou pravdu vyjevoval, modleme se k Hospodinu.

3. Aby nám dal sílu vždy a všude pravdu hledat, v poznané pravdě stát a za ni bojovat, modleme se k Hospodinu.

Modlitba před čtením ze sv. Písem: Panovníku Hospodine, jedine s tvou pomocí může tvůj věřící lid slavít bohoslužbu v duchu a v pravdě. Děkujeme za tvou shovívavost, s níž přijímáš naši oběť chvály! Osviť nás, Bože, svým svatým Duchem, ať slyšíme slova Ježíše Krista, našeho Pána.

Druhé čtení z Písma: 1. Tesalonickým 2,9-13

Evangelium: Matouš 23,1-12

Verš k obětování: Žalm 103,2

Verš k požehnání: Žalm 16,11

Modlitba k požehnání: Panovníku Hospodine, ve své milosti nám i nadále pomáhej a stále nás obnovuj svým slovem a svátostmi! Prosíme o to ve jménu Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Vhodné písně: 10, 32, 34, 57, 59, 85, 105, 114, 176

Pane Ježíši Kriste, děkuji ti za tvůj příklad vnitřní duchovní svobody a odvahy vynést ze svého srdce mezi lidi Boží lásku, která je základem smysluplného života.

Dej mi prosím tolik moudrosti,

abych tvé duchovní dary dokázal správně používat ku prospěchu druhých.

Umožni prosím našemu národu rozeznat moudré od hlupáků a zvolit takovou vizi budoucnosti, za jejíž realizaci se naše děti nebudou muset stydět. Amen

Kde leží hranice medicíny, její nikdy nenaplněná budoucnost?

Život naplněný zodpovědností k ostatním lidem znamená ctnost a mír v duši. Jenže co když všechny možnosti k dobrému životu byly již zcela nenávratně vyčerpány? Těžko hledáme pravdivou odpověď.

Reformní švýcarský teolog, profesor Hans Küng v knize Umírat důstojně (1995) chápe asistovanou sebevraždu jako poslední možnou formu pomoci v životě. Říká: „Mám pocit, že život je Boží dar, ale Bůh mne učinil za tento dar zodpovědným; a to samé platí i pro poslední fázi života, kterou je umírání. Biblický Bůh je Bohem soucitu, nikoli krutým despotou, vyžadujícím, aby člověk trpěl v pekle vlastní bolesti pokud možno co nejdéle.“ Zamysleme se nad tezí teologa a nezavírejme před problémem umírání oči. Jedno je jisté – smrt se institucionalizovala. Byla přenesena z rodinného prostředí do ústavů a lidé nemají s umíráním bezprostřední zkušenost.

Případ pacienta

Jako jeden z mnoha skutečných lékařských případů v této souvislosti uvedu krátkou kazuistiku pacienta, vysokoškola, který onemocněl Parkinsonovou nemocí. Nemoc ho postupně zcela fyzicky ochromila, začal rychle ztrácet sluch i zrak a nemohl ani pořádně psát, písmo bylo roztržené, ale vědomí měl neporušené. Nakonec zůstal sám a umístili ho do ústavu. Když jsem se s ním opětovně setkal, ležel nehybně, naprosto nesoběstačný na lůžku, jeho řeč byla vlivem nemoci zastřená, takřka nezřetelná, ale vnímal všechno. Dostával léky proti bolesti, protože měl patologické zlomeniny obratlů následkem těžké osteoporózy a metastáz nádoru prostaty. Byl jsem personálem ujištěn, že má optimální dávku kvalitních analgetik – opiátů, aby netrpěl. Když jsem přišel na očekávanou návštěvu, na nočním stolku u jeho postele ležel lístek popsaný roztrženým, kostrbatým písmem. Dopis obsahoval jedinou větu: „Pomozte mi ukončit to dlouhé, nelidské trápení, děkuji.“ Řekli mi, že podobný, těžko čitelný krátký dopis napíše takřka každý den; ukládali mu je pro příbuzné do nočního stolku, měl tam takových lístků více, všechny s jasným vzkazem duševně normálního, inteligentního, ne-

smírně trpícího člověka. Vzkazy byly napsány s čistou hlavou, slohově jasné a o něčem vypovídající. Sám se už nenajedl, obtížně polykal sousta, krmily ho sestry, pít mu dávaly trubičkou. Ležel s pohledem upřeným do stropu, jako by očekával nekonečno, které nepřicházelo. Měl přesto neporušené vědomí, zdravé srdce i látkovou výměnu, ale umíral dlouho na dvě základní choroby, a nikdo mu nepomohl, nechťel, a v současné právní legislativě ani nemohl účinně pomoci v jeho nevýslovném utrpení. Oponenti by mohli namítnout, že stačilo

„Smrti se nebojím, smrt není zlá, smrt je jen kus života těžkého, nad smrt těžší však umírání je.“

Jiří Wolker

nechat ho z tohoto světa odejít s přiměřeným odpiráním mu stravy a tekutin, zvýšit mu dávku opiátů a psychofarmaky změnit jeho vědomí. Ale je tato „méně zadržovaná smrt“ ta jediná možná a správná cesta lidské pomoci v utrpení?

Jak jsem se během své dlouholeté lékařské praxe přesvědčil na konkrétních případech nevléčitelně nemocných lidí, reálná situace pro tyto lidi může být ve skutečnosti mnohem horší než pouhá stařecká sešlost, jak se alibisticky uvádí. To si poněkud naivně představujeme v době, kdy jsme sami ještě relativně zdraví a mladí. Ale neměli bychom zapomínat, že podobný osud může potkat mnohé z nás. V kterémkoliv věku.

Kristova oběť měla jiný smysl. Kristus přece netrpěl pouze proto, aby ho ostatní v utrpení na Zemi následovali. Lékařská zkušenost mne vede k mnohým zamyšlením nad životem a smrtí, a přelévá se do mé literární tvorby (např. v nové knize Noe odpočítává dny, dostupné na www.kosmas.cz). Jak ale změřit ten stín, svůj strach v zrcadle světa a zároveň mít odvahu rozbít tu prázdnotu, vyplněnou mým smíchem, přetřhnout nit světla,

do prázdných důlků žití zasadit oči a slepý kráčet vstříc nekonečné noci?

Pasivní eutanazii v jistém slova smyslu naplňuje paliativní péče, která by se měla rozvíjet na lepších základech než v současných Léčebnách dlouhodobě nemocných, protože takto bude nadále umírat většina nevléčitelně nemocných. Ale nebude takový člověk v nevhodných podmínkách prožívat „odloženou smrt“ poměrně dlouho, a tedy s velkým tělesným strádáním i psychickým utrpením? Z hlediska současné lékařské praxe je pro další nepokračování léčby schůdné řešení, i pokud pacient nedal předem souhlas s navrženou léčbou, kdy v terminálních stádiích života (například při těžkém poškození mozku) nebude nasazována léčba prodlužující přežívání. S navrženými postupy léčby musí lékař pacienta – a při poruše vědomí jeho nejbližší příbuzné – vždy seznámit; bez souhlasu nemocného může zasáhnout pouze v akutním stavu, bezprostředně ohrožujícím život, anebo když pacient není zcela duševně zdravý. Je to jen částečné řešení problému.

Pro lékaře samotného je aktivní eutanazie tabu. Po pravdě řečeno, naprostá většina doktorů na to není připravena, lékař je přece nositelem života, nikoli smrti. V Hippokratově přísaze lékaře stojí: „Nepodám nikomu smrtící prostředek, ani kdyby mne o to kdokoli požádal, a nikomu také nebudu radit.“ Kdo může vypovědět něco z těsného předělu klinické smrti v smrt biologickou, definitivní? Zbývá nám naděje. Nikdo ze zemřelých lidí, vyjma Krista, který na sebe vzal podobu člověka, nemůže podat svědectví o celém fenoménu smrti. Toto nemá věda dobře zmapováno a tady bychom se při pokusu o vysvětlení pohybovali na tenkém ledě. Ačkoli cesty vedoucí k úmrtí jsou si podobné, za každou smrtí je originální životní příběh. Život není černobílý. „Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo byl Bůh. To bylo na počátku u Boha. Všechny věci povstaly skrze něj a bez něho nepovstalo nic, co je. V něm byl život a ten život byl světlo lidí. A to světlo svítí ve tmě, ale tma ho nepohltila.“ Tak praví Bible.

Bohumil Ždichynec

Rozhovor s Miladou Štojdlovou, jáhenkou a zdravotní sestrou v hospici

Smrt bývala a stále je do značné míry tabu. Starý či nemocný člověk by o ní třeba i chtěl mluvit, ale příbuzní ho odbydou s typickým, „at' nemaluje čerta na zeď“, že tady bude do sta...“

Vnímáte to stejně, případně máte pocit, že se v poslední době tento postoj ke smrti začíná měnit?

Písecký domácí hospic vznikl jako středisko Husitské diakonie v roce 2014, kdy hospiců v celé České republice bylo velmi málo a většina laické a odborné veřejnosti neměla ponětí o tom, co hospic je a jakou péči je schopen poskytnout. Hospicová péče si začínala hledat své místo ve zdravotnictví a paliativa mezi lékařskými obory.

Z dob komunismu jsme byli zvyklí smrt a umírání „odložit za plentu“, nehodilo se o ní mluvit, byla příliš nehezká a bolestná. V době po listopadu 1989 nám zase byl vštěpován model mladého, krásného a schopného člověka, který není nemocný, sportuje a je prostě „in“. Do tohoto prostředí začaly vstupovat „kamenné“ a později domácí mobilní hospice. Myslím si, že se v posledních letech hospicová myšlenka velmi posunula. Hospiců přibývá, protože se zvyšuje zájem o tuto péči. Terminálně nemocní chtějí být DOMA, chtějí mít kolem sebe své blízké, nechťejí o samotě zemřít v anonymním prostředí nemocnice. I v domácím prostředí se dá zvládnout většina příznaků, které umírání doprovázejí, např. bolest, dušnost, nevolnost atd.

K nám do hospice chodí již nemocní a pečující, kteří se rozhodnou či alespoň vážně uvažují, že do „toho“ půjdou. První rozhovory a setkání trvají i dvě tři hodiny. Z vystresovaných a smutných pečujících opadnou obavy, vše si vysvětlíme a jim se uleví, že na to vše nebudou sami, že mají prostě „někoho za zády“ 24 hodin denně 7 dní v týdnu.

S předešlým trochu souvisí i můj další dotaz: Stoupá počet lidí, kteří se rozhodli svého blízkého mít v jeho posledním životním období doma?

Ano, tento počet u nás ale i v ostatních hospicích roste. V prvním roce jsme měli 10 pacientů, v letošním roce už k dnešnímu dni jich máme 50. Myslím,

že zde velkou roli hraje informovanost pacientů i široké veřejnosti, jak laické, tak i odborné, o tom, co hospicová péče může nabídnout. Hospic proto pořádá během roku přednášky na téma paliativní péče.

Právě proto, že jsme v týmu tak různí, se skvěle doplňujeme, jsme takové puzzle a můžeme tak nabídnout širší spektrum pomoci.

Lidé prostě chtějí mít kvalitní péči i v umírání. Jsem v tomto ohledu optimistka, myslím, že hospice tu budou pro stále větší počet umírajících a za pár let budou již samozřejmou součástí zdravotního systému.

Kdy se člověk stane vaším pacientem? Možná je to hloupá otázka, ale může například u takového člověka dál probíhat léčba? Například onkologická?

Pacientem hospice se stává člověk, u kterého je již ukončena kurativní léčba tj. léčba vedoucí k uzdravení. Typickým pacientem našeho hospice je člověk s onkologickou diagnózou, který podstoupil chemoterapii, ta již proběhla, rakovina pokročila a „klasická“ medicína již nemá pro nemocného smysl. Pacientovi je již nabídnuta „pouze“ paliativní léčba.

Mylnou představou stále je, že klienty hospice jsou staří lidé. Pravdou je, že největší počet pacientů spadá do kategorie šedesátníků, máme mladé lidi mezi 30. a 40. rokem a pečovali jsme také o tři dětské pacienty.

Jak se díváte na základě osobních zkušeností a rozhovorů s nemocnými a umírajícími na poznatek psychologa Viktora Frankla, který uvedl, že: „Smysl života vyplyne mnohdy až na smrtelné posteli“?

Období umírání z mých zkušeností je často tím nejintenzivnějším obdobím života. Rovnají se vztahy v rodině, mezi přáteli. Umírající je postaven před svou konečností a nechce svým časem „plýtvat“ na nedůležité problémy všedního světa, např. svůj vzhled, politiku, finance. Je více svobodný než my. Prostě si vybere jen ty pro něj důležité věci. Těmi mohou být hudba, četba, rodina, klid, víra.

Jak probíhá samotná péče, v čem všem lze člověku u vás pomoci?

Hospice se vždy snaží „ošetřit“ všechny složky člověka, fyzickou, sociální, duševní a duchovní. Ošetření všech stránek člověka je naprosto nezbytné. V našem hospici máme funkční multidisciplinární tým (lékaře, zdravotní sestry, sociální pracovníce, pečovatelky, psychologku a dětskou psychologku, duchovního), který je velmi důležitý v péči o terminálně nemocné a jejich pečující.

Lékaři a zdravotní sestry řeší bolesti, dušnost, nevolnosti a další příznaky, které umírání doprovázejí. Máme k dispozici kyslíkové koncentrátoři, lineární dávkovače léků, polohovací lůžka, odsávačky a samozřejmě všechny potřebné léky.

Sociální pracovníce poskytuje pomoc v oblasti získávání příspěvků na péči, zprostředkuje např. setkání s právníkem. Psycholožka je k dispozici pacientům ale i jejich rodinným příslušníkům (dospělým a dětem) právě v období srovnávání se s blížící se smrtí.

Duchovní je také nezbytnou součástí týmu, oslovuje každého našeho pacienta. O nemocné se stará po duchovní stránce – doprovází je, pomáhá jim v období „duchovní krize“, umožňuje přijetí svátostí.

Po úmrtí pacienta naše péče pokračuje péčí o pozůstalé, pořádáme Setkání pozůstalých, která vede psychologka, probíhají individuální konzultace.

Jaký vliv má prožívaná víra a obecně náboženství na psychiku pacientů?

Z mých zkušeností hraje víra u pacientů i v rodinách významnou roli. Přijetí smrtelné nemoci je samozřejmě proces a projde fázemi (dle Elisabeth Kübler Ross), často nechybí „krize víry“, ale to je naprosto legitimní. Snažíme se všechny fáze přijetí nepříznivé diagnózy nepopírat, je dobré, když všemi fázemi nemocný i pečující projde. Ideální je, pokud náš pacient dojde ke smíření, ne vždy je na to bohužel čas a někdy je tato cesta velmi těžká, např. při umírání dětského pacienta nebo pokud umírá mladá maminka, která tu nechce nechat své děti. Tato „doprovázení“ bývají pro celý náš tým velmi náročná fyzicky ale také psychicky. Služby našeho duchovního využívá stále více lidí a tento trend má také vzrůstající tendenci. Naším úkolem není nemocné soudit a říkat jim, co je dobře a co špatně. Někdy si nemocný chce svou „křížovou cestu“ projít, nechce být tlumen opiáty, jeho doprovázení je potom těžší ale vždy plně respektujeme jeho rozhodnutí. Naši hospicovní pacienti o eutanazii nežádají (doprovodili jsme již téměř 200 nemocných a tuto žádost jsme slyšeli jen jednou, po konzultaci s psychologkou se vše srovnalo a pacient dožil spokojeně doma se svou manželkou). To se již ale dostáváme k tématu eutanazie. Pokud bude dán prostor paliativní péči a hospicům v ČR, nebude třeba eutanazii prozrazovat.

Vnímá člověk, který pracuje ve vašem oboru, citlivěji, intenzivněji, co je a není v životě důležité? Myslím to tak, jestli mu připadají trable a starosti všedního dne i takové ty běžné „žabomyši“ války jako banality... Že si řekne, že vlastně vůbec o nic nejde.

Určitě. Hospic jsem jako zdravotní sestra spoluzakládala a jsem v hospici od samého začátku. Začínali jsme opravdu v polních podmínkách, ale nelituji. Se smrtí a umíráním, bolestí, smutkem se potkáváme denně a srovnají se vám hodnoty. Jsou dny, kdy se na Boha „zlobíte“, ale mě osobně to k víře posunulo. Uvědomíte si, že důležité jsou věci, které si za peníze nekoupíte, láska, přátelství, klid, smíření. Když odjíždím od pacienta, který zemřel bez bolestí, smířený, doma a vedle sebe měl své blízké, pocítím tu Boží přítomnost. Naše doprovázení se povedlo a to je pro nás v hospici

ta největší odměna. Ne všichni jsou v našem týmu věřící, ale všichni máme v úctě lidský život. Právě proto, že jsme v týmu tak různí, se skvěle doplňujeme, jsme takové puzzle a můžeme tak nabídnout širší spektrum pomoci.

Jak je v současné době hospic financován a je možnost mu nějak finančně pomoci?

Od začátku tohoto roku máme konečně smlouvy se zdravotními pojišťovnami (kromě 211), takže financování je již o něco lepší. Musíme však splnit náročné personální a přístrojové požadavky pojišťoven. Ufinancovat domácí hospic je velmi náročné a je vícezdrojové. Máme šikovnou fundraiserku, byli

Uvědomíte si, že důležité jsou věci, které si za peníze nekoupíte, láska, přátelství, klid, smíření.

jsme úspěšní v získání financí z evropských fondů. Mohli jsme tak rozšířit počet pacientů, o které jsme schopni se postarat, otevřeli jsme novou pobočku v Milevsku a naše působnost tak může být větší. Stále jsou ale nutné finance, které získáváme od soukromých a firemních dárců. Z prostředí CČSH nám od počátku pomáhá Plzeňská diecéze CČSH, Husitská diakonie, NO Písek a jednotlivci (laici i duchovní), kteří nám posílají pravidelně měsíčně menší částky (za tyto peníze nakupujeme hlavně léky). Je smutné, že naším zřizovatelem je sice Církev československá husitská, ale za těch 6 let jsme nejenže nedostali žádné finanční prostředky, ale hlavně nikdo z vedení církve neprojevil zájem o činnost hospice. Pastorační práce je vizitkou a zrcadlem každé církve, je nejvíce vidět a její základy jsou v samotném Písmu. Starost a péče o lidi na pokraji společnosti, nemocné, umírající, chudé, je s těžšími prací církve a v naší církvi má dlouhou tradici. Z jednaní vedení církve je vidět, že pastorační práce je někde velmi nízko v jejím zájmu. Přijde mi smyslupnější dát finance na nákup léku nebo přístroje, které poslouží pacientům, než tisknout brožury a knihy, které skončí nečtené. Jsem prak-

tický člověk, který pracuje v terénu a je v denním kontaktu s umírajícími, jejich bolestí tělesnou ale i duchovní. Skvěle fungují faráři v naší diecézi, kteří jsou na zavolání schopni velmi rychle sednout do auta, nechat za sebou schůzování a jet udělit svátost útěchy nemocným. Je navič čeká, že se k nám do našich kostelů a sborů nahrne spousta věřících, naopak církve musí vyjít ven, právě mezi potřebné, kde je prostor udělat mnoho velmi důležitých prací. Jsme jediným „husitským“ hospicem v ČR a za ty roky jsme se zapsali do povědomí v hospicové paliativní oblasti, děláme dobré jméno CČSH a jsme prostě vidět. Jako další střediska Husitské diakonie i písecký hospic očekával podporu mateřské církve, modlitby za klienty i lidi, kteří v přímé péči pracují. Jsem hrdá na ostatní diakonická střediska a velmi si vážím jejich práce a děkuji jim za jejich obětavost a profesionalitu.

Všechna střediska Husitské diakonie budou vděčna za pomoc, síla modlitby je silná a naše práce je vyčerpávající. Prosim o modlitby za týmy středisek a za jejich klienty, v našem případě umírající a jejich rodiny. **Finanční pomoc můžete zasílat na účet 8491450001/5500. Aktuality z činnosti hospice naleznete na www.hospic-pisek.cz, na FB hospic Athelas a instagramu, mé telefonní číslo 736 706 518 je k dispozici.**

Dotýká se vás profesně současný nouzový stav?

Určitě, v první vlně na jaře jsme neměli téměř žádné ochranné pomůcky. Zřídili jsme v hospici rouškovbox a podařilo se nám oslovit veřejnost, která nám našla a donesla přes 4500 kusů roušek. Tyto roušky jsme dál poskytovali dalším organizacím, které poskytují zdravotní a sociální služby na Písecku. Šlo o úžasnou vlnu solidarity.

My zdravotní sestry s lékaři musíme chodit k nemocným a do rodin opravdu chránění, nejde jen o přenos Covid-19 na personál ale i na ostatní pacienty. Znamená to pro nás více práce, větší nepohodlí. Náš tým se rozdělil, abychom se v hospici potkávali co nejméně. Věřím ale, že vše zvládneme.

Za rozhovor Miladě Štojdlové děkuje a do dalších dnů vše dobré přeje

Klára Břeňová

Přečtěte si!

Knihla, kterou bych vám nyní chtěla doporučit, vyšla už před rokem, u příležitosti třicátého výročí listopadových událostí roku 1989. Jmenuje se „Máme holý ruce“ s podtitulem „Deník studentky z roku 1989“. Napsala ji na základě svých autentických deníků a vzpomínek Magdaléna Platzová, které v roce 1989 bylo 17 let, aktivně se účastnila protestů proti komunistickému režimu a byla i 17. listopadu na Národní třídě, dokonce stála v první řadě přímo proti policistům s obušky a plexisklovými štíty. Studentka čtvrtého ročníku gymnázia vypráví o svých kamarádech, o svých touhách, o strachu z policejních obušků, který jí však přesto neodradí od účasti na protestních demonstracích, protože touha žít ve svobodné zemi je větší než strach – zvláště potom, co mohla během posledních prázdnin cestovat po Evropě a poznat, že se dá žít i jinak. Pro nás, kteří jsme tu dobu zažili, je to velmi živé připomenutí událostí, ale i drobných detailů tehdejšího každodenního života, které pomalu mohou v paměti blednout a vytráct se. Pro vás mladší je to možnost dozvědět se o té době víc formou napínavého a poutavého čtení.

Knihla je psaná jako román, zároveň

však v ní vystupuje celá řada reálně žijících osobností a vše je popsáno tak, jak se to skutečně odehrálo. V závěru knihy jsou navíc krátké medailonky jednotlivých postav té doby – jak na straně komunistické vlády, tak na straně disidentů – odpůrců režimu. Nechybí ani slovníček „normalizačních pojmů“ – výrazů, které tehdy byly součástí našeho každodenního života, dnes už jsou však – naštěstí – pro vaši generaci většinou nesrozumitelné. Není to moc veselé čtení, ale myslím si, že ti starší z vás by si knížku měli přečíst.

JK

CESTA

Vaše tvorba

Moc děkujeme bratrům

Protivánkovým z Nákla

- Šimonkovi (7 let), který nám

poslal několik krásných

obrázků kostelů (vybíráme

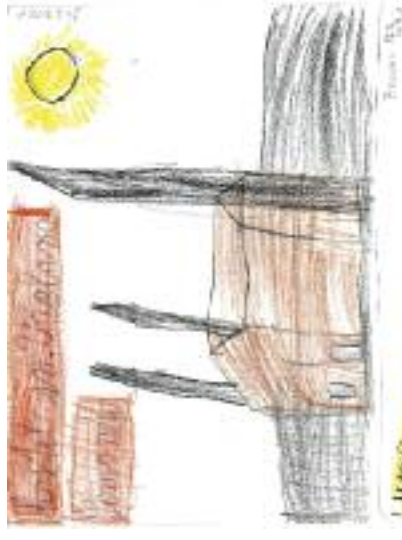
z nich dva), a Vojtovi (12 let),

kteřý postavil krásný model

našeho sboru v Olomouci.

Pošlete nám také svoje

obrázky, rádi je otiskneme! JK

Modlitba

Pane Bože, děkujeme ti za
naději budoucího života ve
tvém království, která nám
pomáhá překonávat všechny
těžkosti a strach.
Amen.

Sto let služby Bohu, sto let pomocí člověku

11. Péče o seniory, nemocné a umírající

Také tato oblast je nedílnou součástí služby naší církve od počátku její existence. Ještě po druhé světové válce měla církev několik velkých domovů pro seniory, které však po roce 1948 musela odezdat státu. Na tuto tradici navazuje znovu od roku 1990 postupným zakládáním středisek diakonie a další pomoci. Péče o seniory v církvi má dvojitý charakter – jednak je to praktická péče a pomoc, jednak péče duchovní – tento druhý rozměr ji právě odlišuje od služeb poskytovaných jinými než církevními zařízeními. Jednou ze sedmi svátostí Církve československé husitské je i svátost útěchy nemocných. Lidé ji někdy chápou ve zúženém smyslu jako „poslední pomazání“, ale je určena jako Boží posila všem, kdo mají nějaké tělesné či duševní trápení. Svátost koná duchovní s jáhen-ským nebo kněžským svěcením. Při svátosti se čte z Písma svatého, následují modlitby a znamenaní nemocného křížem. Kněz může připojit také svátost pokání (osobní zpověď) a večeři Páně. Svátost útěchy nemocných často poskytují nemocniční kaplani, o kterých jsme již dříve psali. Naše církev provozuje či podporuje řadu zařízení pro seniory. Asi největší je organi-

zace Betanie, křesťanská pomoc, která má již více než dvacetiletou historii a za tu dobu vybudovala Dům důstojného stáří v Brně, Villu Marthu v Hrušovanech u Brna a Villu Vladka v Lelekovcích. Husitská diakonie pak má dvě střediska, která se věnují seniorům – je to Domov u Spasitele ve Frydlantu v Čechách a středisko Horizont v pražském Suchdole. Domov u Spasitele má kapacitu 45 klientů, o které se stará 30 stálých zaměstnanců. Středisko Horizont provozuje stacionář – to znamená, že sem seniory pravidelně docházejí ze svých domovů; dále terénní pečovatelskou službu – pracovníci střediska navštěvují seniory u nich doma, aby jim obstarali vše, co potřebují; a také trvalé ubytování – zde jim pomáhají mladí dobrovolníci, protože cílem střediska je mimo jiné propojovat generace. Ovšem seniory, kteří tvoří velkou část členů naší církve, se na jejím životě podílí často velmi aktivně – nejen pravidelnou účastí na bohoslužbách a biblických hodinách, ale i službou v radách starších a při jiných příležitostech. V mnohých náboženských obcích

Soutěž o tři knihy

Vypisujte si písmenka z horní tabulky v pořadí daném čísly v spodní tabulce. Své řešení nám spolu s adresou pošlete na jana.krajcirkkova@csh.cz nejpozději do poloviny prosince, v lednové Cestě otiskneme jména výherců knihy.

E	I	O	P	I	U	E	C	E	Z	N		
M	I	N	A	M	D	M	E	C	H	P	C	H
S	O	I	M	I	M	N	R	E	M	Ř		

4	16	18	10	21	29	12	15	2	20	23
28	24	1	31	6	19	25	9	27	17	5
8	14	26	13	33	22	3	30	7	32	11

Nakreslila: Lucie Krájčiková

Blahopřejeme výherci soutěže ze zářiového čísla

(tajenka: Učitelé i žáci mají stejný cíl.):

Anna Veverková z Prahy 4

Biblická kniha Příslaví

11. Smrt

Schválně jsem si vyhledala, kolikrát se v knize Příslaví slovo smrt, případně slova od něj odvozená, nachází. Je to celkem dvacetkrát, a to v různých souvislostech. Několikrát je například čtenář varován, aby si dal pozor před cizími ženami, protože jejich „kroky míří ke smrti“ (Př 5,5). Je to varování, aby se Izraelci neženili s po-hankami, protože pak hrozí, že budou nevěrní Hospodinu. Příslaví také varují před nespravedlností – „neprávem nabyté poklady neprospejí, kdežto spravedlnost vysvobodí od smrti“ (Př 10,2).

Nakreslila: Lucie Krajčířková

Nebo na jiném místě: „Spravedlnost vede k životu, kdežto kdo se žene za zlem, spěje ke smrti“ (Př 11,19). Kniha nás nabádá k tomu, abychom se v těžkých dobách aktivně zastávali utlačovaných a nevymlouvali se na to, že jsme o ničem nevěděli – Bůh dobře vidí do našeho nitra a nemůžeme jej oklamat: „Budeš-li v čase soužení líknavý, budeš se svou silou v úzkých. Vysvobodí ty, kdo jsou

vlečení na smrt; což se neujmeš těch, kdo se potácejí na popravu? Řekneš-li: „My jsme to nevěděli“, což ten, který zpytuje nitro, tomu nerozumí? Ten, který chrání tvůj život, to neví? On odplatí člověku podle jeho činů“ (Př 24,10-12). Jako by ty verše promlouvaly do dnešní doby, nemyslíte? Kniha také varuje před tím, co vy-pouštíme ze svých úst: „Nitro člověka se sytí ovocem úst, sytí je úroda rtů. V moci jazyka je život i smrt, kdo ho rád používá, nají se jeho plodů“ (Př 18,20-21). Také vše, čeho člověk dosáhne lstí a podvodem, mu nepřinese nic dobrého: „Poklady dobývané zrádným jazykem jsou jen odváty přelud těch, kdo vyhledávají smrt“ (Př 21,6). Zde se s naší malou ochutnávkou moudrosti z knihy Příslaví rozloučíme. Přeji vám, milí čtenáři, aby vám rady v ní obsažené byly „půvabným věncem na hlavě a náhrdelníkem na vašem hrdle“ (Př 1,9). Ať vás Bůh provází celým životem!

JK

se konají pravidelná setkání seniorů, kde mohou společně trávit čas příjemně a zároveň – často třeba společně vytvářejí rukodělné výrobky, které jínde pomohou.

Naše církve se věnuje lidem až do konce jejich života, čehož součástí je takzvaná hospicová péče, která umožňuje umírajícím zůstat až do konce života v domácím prostředí. Husitská diakonie zřídila Domácí hospic Athelas v Písku a naše církve se také společně se dvěma dalšími církvemi a obcí Čerčany podílí na provozu Hospice Dobrého Pastýře v Čerčanech.

Církve doprovází své členy od narození až do smrti, proto koná také různé způsoby pohřebního rozloučení – podle toho, jakou formu si zesnulý a pozůstali přejí – ve sboru, v krematoriu či na hřbitově. Také pozůstalým, kteří se musí vyrovnat se ztrátou blízké osoby, jsou naši duchovní k dispozici.

Na začátku listopadu si

připomínáme dva svátky – 1. listopadu Mučedníků a svědků Páně a 2. listopadu Památku zesnulých, lidově nazývanou Dušičky. Při těchto svátcích vzpomínáme na všechny, kteří nás již na tomto světě opustili, a děkujeme za jejich život. V náboženských obcích bývá zvykem např. sat jejich jména na malé kartičky, kterým se říká obětinky, a ty přišpendlit do zeleného věnce, umístěného u stolu Páně. Při zvláštní pobožnosti se v některých náboženských obcích jejich jména i čtou. Listopadový čas pro někoho může být dost smutný – dny se krátí, je chladno a sy-chravo, navštěvujeme navíc hřbitovy a vzpomínáme na své blízké, kteří již nežijí. Jako křesťané však máme velkou útěchu v Ježíši Kristu, protože víme, že naše smrt není definitivní konec, ale jednou se všichni společně znovu setkáme v Božím království. Tuto radost a naději se snažme předávat dál všem

kolem nás. JK

Nakreslila:
Lucie Krajčířková

Na dvoře krále Nabúkadnesara

2. Zdravá strava

První den, kdy mi noví svěřenci do-razili ke královu dvoru, byli uby-
továni a král mi jako vždy povolil
uspořádat k jejich uvítání hostinu.

Tato praxe se nám v minulosti dobře
osvědčila – máloco udělá větší
dojem než bohatá tabule plná vy-
braných lahůdek – a také platí, že
s plným žaludkem je každý člověk
povolnější. Při společném stolování
se také chlápci z různých konců naší
říše navzájem lépe poznají a snad
i spřátelí.

Pustil jsem se tedy do příprav a uložil
kuchařům, aby si dali skutečně
záležet. Měli jsme neomezený
rozpočet, což nám práci výrazně us-
nadňovalo. Když bylo vše hotovo
a my vešli do slavnostně vy-
zdobeného sálu, musím přiznat, že
nádherna hostina udělala dojem i na
mne – a to už jsem se účastnil
opravdu mnoha vybraných hostin!
Mladíci, kteří se postupně usazovali
kolem stolů, však byli zcela
ochromeni. Tolik nádhery, tolik vy-
braných lahůdek v životě neviděli!
Různé druhy masa, ryb, drůbeže,
různé paštiky, omáčky, sladkosti,
několik druhů vín... Na mou výzvu
se všichni pustili lačně do jídla a brzy

se rozproudili i veselý hovor.

Rozhlédl jsem se spokojeně po sále,
avšak můj úsměv mi vzápětí ztuhnul
ve tváři. Všichni se do jídla nepustili.

Ta jeruzalémská čtveřice v čele
s Beltsásarem (kterému říkali Daniel),
seděla bez hnutí a ničeho se ani ne-
dotkla. Ihned jsem si dal Beltsásara
předvolat.

„Proč nic nejíte?“ udeřil jsem na něj
přísně.

„Velectný pane,“ uklonil se
Beltsasar „velice se omlouváme, ale
naše víra nám to zakazuje. Nesmíme
jíst tyto lahůdky ani pít toto víno,

protože by-
chom se jimi
v očích našeho
Boha Hospo-
dina poskvrnili.
Pokorně tě

prosím, abychom to nemuseli dělat.“

Štál přede mnou se skloněnou
hlavou a já nevěděl, co udělat.

V prvním okamžiku jsem dostal
hrozný vztek – takový nevděk! Člověk
se celý den honí, aby je uctil,

a pánové by se cítili poskvrnění! Co
to je za boha, ten jejich Hospodin!

Jen jestli si chlapec ze mě neutahuje!
Jak jsem však hleděl na jeho pokorně
skloněnou hlavu, hněv ze mě pomalu
vyprchával a já mu odpověděi:

„No dobře, chlapec, ale co chcete
tedy jíst?“

„Stačí nám jen zelenina a k pití voda,“

odpověděl Beltsasar.

„No počkej, to přece nejde!“ zvolal
jsem. „To budete za chvíli strašně
slabí! A jakmile to zjistí král, že

pořádně nejíte, připraví mě o hlavu!“

„Pane, zkuste to s námi po dobu de-
seti dnů. Pak porovnejte, jak budeme
vypadat my a jak ostatní chlápci.

Podle toho s námi potom naložte!“
prohlásil Beltsasar rozhodně, jakoby
snad dopředu věděl, jak to dopadne.

Nebudete tomu asi věřit – sám jsem
se divil, proč to dělám – ale vyhověl
jsem mu. Už jsem chápal, proč má

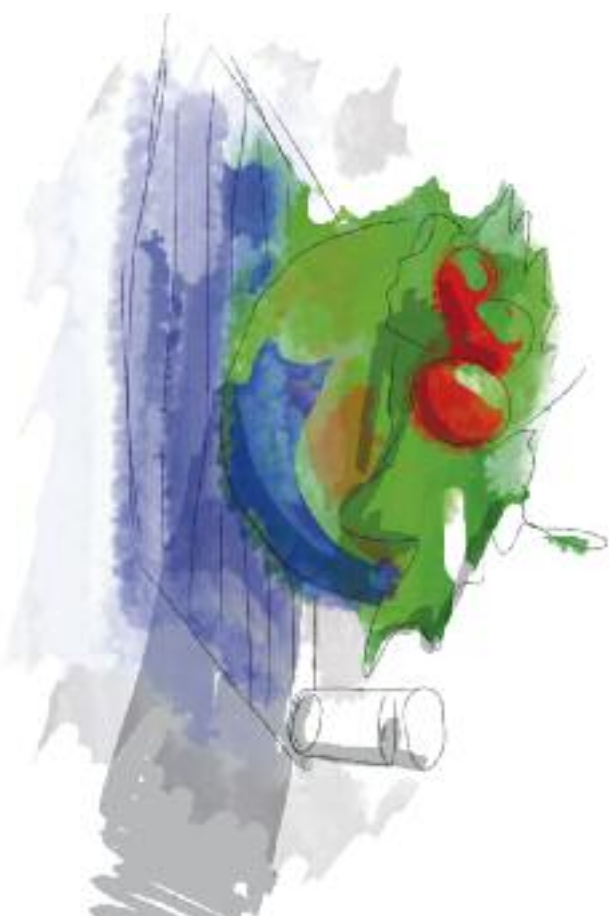
Beltsasar u svých druhů takovou au-
toritu, vždyť to snad trochu působilo
i na mě. Od té doby po deset dnů
opravdu dostávali jen zeleninu
a vodu, zatímco ostatní hodovali, co

hrdlo ráči.

A světe, div se, po deseti dnech, když
jsem je všechny zavolal na cvičště
a měli ukázat, jak jsou silní, ti čtyři
Hebrejci byli daleko zdatnější než
zbytek chlápců. Že by ostatní příliš
popijeli víno? Nevím, čím to bylo,
každopádně to na mě učinilo silný
dojem. Od té doby už si mohl
Beltsasar a jeho druhové jíst a pít, co
sami chtěli.

Myslím, že tímto rozhodnutím jsem si
je naklonil, což, jak uvidíte později, se
vyplatilo.

Jana Krajčířková

Kapička myrhy

Ten příběh již téměř zaval čas, přesto si na něj vzpomenu, kdykoliv mijím ten starý dům, a pokaždé zvednu ruku, jako bych opět mohla ucítit onu vůni.

Chodila jsem do tohoto domu, protože sem zavítalo těžké trápení. Starší paní v důchodu se starala o nemohoucí neteř a pomáhat jí již musel mobilní hospic. Několikrát jsme se tu potkali, vystřídali. Já si vážím jich a oni zase věděli, že se snažím „po vlastní ose“ pomáhat. Tady jsem udělala sociální šetření kvůli příspěvku na péči, ale paní, uvězněná na lůžku, byla jako z jiného světa. Milovala cestování, historii, postel si nechala natočit tak, že pozorovala nádherné západy slunce. Objevily jsme, že máme cosi společného, a já se rozhodla občas přijít jen tak, na návštěvu. Na jinou návštěvu, než bylo těch několik odvážných smutných lidí z řad bratrů a sester, kteří poseděli a nevěděli kloudně, o čem mluvit, kam s očima.

Paní Dagmar byla rozpačitá stejně jako tito návštěvníci. Věděla, že umírá, věděli to také oni, ale chtěli ji potěšit a chtěli potěšit zároveň Boha, neboť se to tak sluší. Dagmar ke mně na konci našeho prvního setkání obrátila své krásné hnědé oči a zeptala se, co s nimi má dělat? Ať nechodí, když jim to nedělá dobře, že jí moc radosti nepřidají, jsou rozpačití, uhýbají očima a všechno je jen trapné.

Popovídaly jsme si o tom víc. Sama totiž také nevěděla, co s tím, co jim povědět nebo vysvětlit. Je přece zbytečné předstírat, že se všechno spraví – falešné bodrosti jsou nevídané. Nabádat ke statečnosti tam, kde ona ještě uvnitř křičí hrůzou z očekávaných útrap a konce? Jen tak ji očumovat? Veškerých frází měla doslova po krk. Vždyť je ještě před půlrokem znala v běžném životě, hrála si s jejich dětmi, vyprávěla o své cestě Evropou.

Vždyť si mohou pamatovat, co by ji zajímalo, bavilo, co by ji potěšilo. Nebo jen podržet za ruku, vyslechnout, jak se Dagmar cítí, jak se bojí. Tolik jí chyběly dotyky dalších lidí! Snažila se být statečná před tetou, slychala ji vedle vzdychat a někdy vzlyknout. Proč by si lidé nemohli i před ní přiznat, že i pro ně je to věc málo představitelná, strašák, omluvit se za svou neobratnost? Zoufale jí chyběla možnost být vyslechnuta, společně si poplakat, společně utéct od chmur a dokonce se zasmát. Nakonec jsme dospěly k závěru, že i ty divné návštěvy se mohou otočit a právě Dagmar je velice důležitá.

Může totiž všem ukazovat a učit je, jak na to. Osvobodit je z tíhy, kterou přinášejí, a přimět je, aby tu s ní byli jinak, než truchliví.

Chodila jsem za ní jako přítel a stará teta pookřívala stejně jako Dagmar. Nosila jsem staré drobnosti a dovolovala jim dotýkat se i vzácností, jaké by potkaly nanejvýš v muzeu za sklem. Považte jen, že Dagmar znala Kroniku Václava Hájka z Libočan – a já, nic „zlého“ netuše, jsem jí přinesla kousek stránky, s rytinou k bitvě na Moravském poli. Kdosi kdysi likvidoval knihu, ale obrázky si ponechal, dělávalo se to, kousičky stránek zdobily chudá obydlí. Teď tedy mohla Dagmar ohmatat

ruční papír, zažloutlou starou stopu minulosti. Užily si také několik kramářských písní a svatých obrázků, ještě tištěných švabachem.

Druhý den mi teta volala, že Dášenska úplně ožila, oči jí zářily ještě ráno. Byla jsem tam až po sestřičkách z hospicu a Dášenska měla být už za chvíli unavená. Jenže ona ne! Vydržela být soustředěná a bavit se se mnou skoro hodinu. A potom ještě s tetou, znovu jí líčila, jak úžasné to bylo, takové věci vidět a povídat si o nich.

Příště jsem donesla pár dětských hraček a knížek, potom Egypt. Mám takovou hru, že nechám lidi „sáhnout na krokodýla a nekousne je“. Kdosi chtěl kdysi, asi z pozůstatostí, totiž vyhodit kabelku z krokodýlí kůže. A také jsem sehnala papyrus

pro turisty. Je na něm sice nesmyslně Rosettská deska, ale člověk si sáhne právě na ten papyrus. Navrch jsem donesla stonek šáchoru, což je také papyrus, jenže mrňavý. A ti, s kým si povídám, ho dostanou na zakořenění. Dagmar si nechávala skleničku denně donášet a žaslá, že skutečně rostou kořinky.

Radost opravdu posiluje – a zvědavost, zvidavost také. Naopak já jsem dostala cosi k osahání, ovonění, hádání. Však již víte, mám ráda staré věci, historii – a tohle bylo náramně zajímavé. Kapička těžší vůně na zápěstí. Orient, jasně. Vůně se měnila, ale co to může být? Nos příliš citlivý nemám a s klasickými vůněmi moc často do styku nepřicházím, takže jsem zapátrala v paměti po tom, co by mohlo být alespoň příbuzné. Je v tom cedr, mošus? Kdepak. Byla to myrha, dokonce přímo z Betléma! Pamatujete, co přivezli tři králové Ježíškovi? Mezi vzácnostmi byla právě myrha, vedle zlata a kadidla. Nedovedla jsem si celé roky představit, jak může vonět – teď tedy vím. Odcházela jsem tehdy jako královna...

Měla jsem připravené další prohlížení, ale stalo se, co jsme věděly, že přijde. Právě v ten den, kdy dostaly uznanou částku na konto. Teta s Dagmar se radovaly, že to oslaví těmi nejdražšími a nejchutnějšími jogurty, že zmizely starosti o peníze – a právě v tu chvíli Dagmar spokojeně vzdychla a zavřela oči.

Teta měla přiškrcený hlas, ale neplakala, vyplakáno měla již dlouho. Byla ohromená tím zážitkem, tím, jak klidně odletla duše ze ztrápeného těla. Otevřela okno a slunce prý právě zaskvítilo z mraků a pohladilo Dášenci tvář.

Bylo to jako slavnostní zvěst a já na chvíli byla mimo kancelář, tam s nimi. Ve všech společných okamžicích najednou. Díky Dagmar jsem si najednou zřetelně uvědomila, že úplně běžná konverzace, trocha vtipkování a smích, to vše ona skutečně vnímala jako velké obdarování. Pozornost jí jako člověku, přemýšlení o možných radostech, byť takzvaně cizí stárnoucí ženě – vždyť všichni lidé bratry jsou?

Také ona mne obdarovala mnoha královskými dary. Kolik jich jen při našem posledním setkání bylo? Dobrá společnost, radost z něčeho potěšení – a nakonec vzácná, duši i tělo léčící, symbolická kapička. Všechny Dagmařiny dary se do ní skryly a vůně té kapičky mne vede dál.

Hana Mudrová

Okolo deváté si v koupelně zpívám písně ze zpěvníku

„Milé sestry a bratři, zvu vás, společně se členy klubu Dialog na cestě, na domluvenou návštěvu sestry Hanky Vocelové v hospicu Štrasburk,“ vyhlásila jsem v horkém nedělním dopoledni z kazatelny v NO CČSH v Karlíně. Nakonec nás tentokrát jelo do Bohnic pět a bylo to tak akorát.

Těšili jsme se, že si podle domluveného plánu sedneme do zahrady, která má půvabnou parkovou úpravu. Parný červenový den tomu však nepřál, a tak jsme zůstali v malé starosvětsky působící světničce. Obsadili jsme gauč, křesílko a koupelnový taburetek a přes hodinu jsme si povídali.

„Vůbec se tu nenudím. Často mě navštěvují medicí, sloužím jim jako „živá učební pomůcka“, vyprávěla naše hostitelka s humorem a nadhledem. „A také chodí tvoji studenti z Univerzity J. A. Komenského, Olgo, kteří u tebe píší diplomní práci o hospicích a paliativní péči. Bylo jich tu už pět. Zajímá je, jak se v hospicu cítím a jak jsem se smířila s nastalou životní situací.“ Dozvěděli jsme se také, že sestra Hana čte v těchto dnech knihu o českém lékaři a mystikovi

Každý z nás může být na chvíli živým kompasem na cestě svého bližního.

Olga Nytrová

Františku Bardonovi zvaném Frabato, který před lety zachránil oči jejímu tatínkovi, kazateli Janu Černému, a přátelil se dlouhá léta s celou rodinou. „A celý život kamarádím s herečkou Alenou Vránovou,“ pochlubila se dále. „Zajímají mě osudy výrazných osobností, znám třeba dobře z vyprávění životní peripetie spisovatele Pavla Kohouta. V těchto dnech čtu jeho životopis, abych srovnala, jaké svědectví vydává o dramatikovi kniha a co o něm znám já sama.“

Jak vidíte, jsme oslovitelní příběhy. Chceme přemýšlet nad životními osudy, které se nějakým způsobem protnuly s našimi. Přejeme si porozumět sami sobě a své době, hledáme neúnavně souvislosti. Jde o druh nezbytného bilancování, v myslí ožívají vzpomínky na vlastní rodiče a přátele, na vrstevníky, z nichž mnozí tu již nejsou. „A víte, co dělám ráno?“ loučila se s námi hostitelka. „Okolo deváté si v koupelně zpí-

vám písně ze zpěvníku. Většinu z nich znám z paměti. Zpěv je pro mne po celý život duchovním povzbuzením a také prospívá mozku a plicím.“ Můžeme ještě podotknout, že i v našem zpěvníku jsou některé písně, ke kterým psal texty Hančin dědeček, kazatel Jan Hochman. Odcházeli jsme toho podvečera všichni s dobrým pocitem vzájemné sounáležitosti. A já jsem neopomněla všem v knize hostů na recepci ukázat pečlivě zaznamenávaná jména minulých ná-

vštěvníků sestry Hanky. Zápis vypadá asi takto: „Paní Markéta (...) a pes Blondie“.

Za sestrou z naší náboženské obce jsme na návštěvu chodili od jara až do prosince. Měla na hospicu v pokoji i přistýlku pro někoho z rodiny. V příruční knihovničce stálo dvacet nejoblíbenějších knížek, na stěnách tři originály obrazů, které tam zavěsil nejstarší syn. Ten maminku, z jejích dětí a vnoučat, nejčastěji navštěvoval a nosil jí časopisy Reflex, Týden a Instinkt. Obě okna v pokojíku byla plná květin, jak řezaných, tak v květináčích.

V hospicu působili dva řádoví bratři ze Slovenska, kteří s touto pacientkou rádi diskutovali na biblická témata. Zadávali jí dokonce otázky, které jim další den zodpovídala. Byli mile překvapeni jejími znalostmi, slovní pohotovostí i upřímnou vírou. Klientka byla stromem zasazeným u tekoucí vody, své ovoce dávala v pravý čas, její listy neuvadalo.

Společně s manželem Václavem jsme na cestě za rodinou na Štědrý den odpoledne zamířili i na hospic Štrasburk. Se sestrou Hanou jsme se společně pomodlili a četli žalmy. Byla smířená s Bohem a s lidmi a připravena na cestu. Dům jejího života byl zalidněný a Boží moudrost v něm nacházela nejlidnější přijetí. Další den už měla pacientka vysoké horečky. Vděčně se rozloučila s farářem ThDr. Jiřím Vaníčkem a pevně věřila, že zanedlouho bude spočívat v laskavé náručí našeho Pána, Ježíše Krista.

Olga Nytrová

*(z knihy O. Nytrové
Každý den může mít křídla,
vydala Církev československá husitská
v roce 2012)*

Trojí smrt

Skutečnost, že Památka zesnulých (lidově zvaná Dušičky) se v kalendáři nalézá v těsném sousedství svátku Všech svatých, není náhodná. Vzpomínka na věrné zemřelé je teologickým rozvinutím tohoto krásného svátku. S vděčností a radostí si připomínáme, že my všichni, napříč prostorem a časem, živí i mrtví, náležíme do společenství svatých. Právě svatost - a nic menšího! - je cílem křesťanské víry. Ne snad, že bychom si ji „zasloužili“. Svatost není odměnou za výkon, nýbrž darem.

Bůh Otec, absolutní Lásky, nás touží obdarovat svou svatostí. Jiná svatost než ta Boží ani neexistuje. Vše, co nazýváme „svatým“, zůstává takové pouze ve spojení s Bohem (svatá Písma, svatá místa, svatosti nebo „svatá hmota“, jak se vyjádřil „svatý muž“ Teilhard de Chardin). Úhelným kamenem, který spojuje s Bohem křehkou stavbu našeho života

i hvězdnou stavbu celého vesmíru, je Kristus, „Boží Svatý“.

Sjednocuje nás s Otcem vlastní krví a vahou svého Kříže.

V Kristu na sebe Hospodinova svatost, ve starozákonních dobách nepřístupná a hrozná, vzala lidskou tvář a s láskou se sklonila k trpícímu člověku i trpící Zemi. Jediným možným způsobem, jak se Boží svatosti otevřít a nechat se jí obdarovat, je ponořit se do Kristovy lásky s důvěrou, že On si nás zamiloval jako první a bez něho nemůžeme činit nic. Ponoření se děje – možná překvapivě – skrze smrt, a to ne jednu, ale rovnou trojí.

První smrtí je křest. Ponoření do Kristovy smrti a oběti na kříži. Tam v nás umírá starý člověk a rodí se nový. Žít svůj křest znamená žít obrácen ke Kristu, což vede k osvobození od nepravého sobeckého Já. Druhou smrtí je totiž smrt ega, či spíše jeho postupné odumírání, odpoutávání se od lživých a falešných představ o sobě i světě kolem sebe. Tyto představy byly příčinou našeho ne-

šťestí. Křtem se v nás probouzí skutečné Já, přesahující omezenou individualitu, univerzální kristovské Já. Potvrzuje to Farského liturgie, v níž vyznáváme po přijímání Kristova těla a krve: „Jsme živi, avšak již ne my, žije v nás Kristus.“ Třetí smrt, biologická smrt těla, pak nebude ničím jiným než dovršením křestní smrti a definitivním opuštěním všeho, na čem jsme ulpívali, poslední ranou ega. Naše pravé kristovské Já, očištěné a posvěcené, půjde k Otci. Spočine v hlubině jeho svatosti. Benediktinský mnich Wilfrid Stinissen takto popisuje požehnaný závěr naší cesty: „Ve smrti dosáhneme kulminačního bodu: zanecháme za sebou všechny malichernosti a bezpodmínečně se odevzdáme tomu nejpodstatnějšímu. Smrt je konečnou kapitulací před Bohem, začátkem věčného společenství s ním a s ostatními. Zemřít znamená dovolit Bohu, aby vzal do rukou celý náš život.“

Lukáš Bujna

*převzato z knihy Posvátný dotyk
(k zakoupení na: www.kosmas.cz)*

Usmívání

Můj zážitek klinické smrti se popisuje těžko. Slova jsou signály k dorozumění z tohoto světa. Jak popsat zážitek z druhé strany? Přesto se pokusím vyjádřit poznání cesty, na kterou moje slovní zásoba zatím nestačí. - Prošel jsem DVA světy. Už vím, PROČ vizionáři a proroci tak těžko a kostrbatě popisovali své vize z věčnosti ... není to jen problém překladu ze starověkého jazyka, biblické hebrejštiny, jak namítou někteří teologové, je to zkušenost poutníka, který navštívil DVA od sebe vzdálené a přitom stále propojené světy... Vráťím se teď k nečekané havárii: Náráz kola o automobil, pád, řinčení skla, a náhle ticho, pak nečekaný hluk, vrtulník se mnou odlétal do vojenské nemocnice ve Střešovicích.

Přístroje nad mou hlavou na Jednotce intenzivní péče hlásily zdravotnímu personálu podivnou změnu. Ale já už jejich blikání na monitoru a vyzvánění nevnímám. V oslnivě jasném světě jsem stoupal výš a výš. Ocítl jsem se na podivné silnici. Byla pustá, ale zdálky se blížil vůz. Nastoupil jsem a rozhlížel se. Sedělo tu plno známých, usměvavých bytostí. Uviděl jsem svou babičku. Zemřela tak dávno, před mnoha lety. Já ji poznal v dětství už jako nevidomou, prošeďivélou paní, ale tady byla mladší, černovlasá, usmívala se a VIDĚLA. Poblíž seděl můj strýc. Potkával jsem ho před mnoha lety ve Studené na návisi a pak náhle zemřel. Připravil mi tím odchodem nejedno překvapení. Všichni mu říkali Mirku a na smutečním oznámení přitom bylo vytištěné jiné jméno - Waldemar.

Posadil jsem se vedle babičky a začal jí vyprávět, co všechno mě za ta léta potkalo. V církvi, ve sněmovně, na ministerstvu. Naslouchala mi a stále se tiše usmívala. Až jsem si to uvědomil. Babička sice zemřela kdysi dávno, ale po celou dobu mého života mi byla stále blízko a všechno, úplně všechno o mě věděla.

Pak vůz náhle zastavil. Na cestě se třpytil zlatý pruh.

Všichni ztichli, jakoby na něco čekali.

Po chvíli jsem pochopil, že se mám rozhodnout.

Zašeptal jsem - Babi, vím, bude mě to moc bolet, ale vrátím se. -

A jmenoval jsem lidi, kteří na mě dole čekají. Řidič otevřel dveře. Vystoupil jsem a zamával babičce do okna. Vůz přejel zlatou čáru. .... A já se propadl do temné studny s kalnou vodou.

... Přibýval tlak ... Teplota ... Únava ... A bolest ... Jako bych si na sebe znovu oblékal tělo. Těžký skafandr. Probíral jsem se dlouho. Trvalo to měsíce, než jsem si uvědomil čas, běh událostí na světě.

SOUČASNOST.

Má první slova prý byla - Všecko je politika!

Do nemocničního pokoje přicházela psychologka a zjišťovala, kde se nacházím. Zajímalo ji třeba - Jaké je roční období? - a věděla, že mám postel daleko od okna a nevidím ven. Ptala se - Jak se jmenuje náš prezident? - a neviděla se, když jsem odpověděl - Gustáv Husák. Ještě jeden zážitek z druhé strany mi utkvěl v paměti. Seděl jsem v domku pod hradem Lipnice a opíral se zády o pryčnu kovové postele, v níž umíral spisovatel Jaroslav Hašek. Těžce lapał po dechu. Byl zděšený. Umíral a nechápal, proč život končí. PROČ má skonat? A tak mladý.

Popsal jsem návštěvu v domku na Lipnici lékařské komisi. Mužové v pláštích tiše kývali hlavami. Naštěstí přišla na návštěvu přítelkyně Jolana a řekla - Právě se koná zasedání Společnosti Jaroslava Haška a Richard Hašek očekával návštěvu Jana Schwarze na Lipnici.

Pozemským časem prostupují paprsky věčnosti. Kdo ucítil dotek jejich záře, hledá způsob, jak to sdělit, anebo mlčí.

I teď cítím blízkost svého přítele, básníka a lékaře MUDr. Jana Mičky. Zesnul nečekaně a já se s ním v Příbrami bolestně loučil a dlouho jsem vzpomínal na naše hovory o básnících z mého rodného kraje, o Vítězslavu Nezvalovi, Jakubu Demlovi, o Zahradníčkovi, Otokaru Březinovi ... Propast mezi věčností a námi je hluboká, ale všichni jsme si blízko, a smrti? Té se nelekám ... Před závěrečným pozdravem ocituji mystického básníka Otokara Březinu, který si zapsal - Mrtví, živí, nezrození, jedno věčné pokolení - ... mrtví, živí, nezrození, jedno věčné pokolení ... přeji vám všem krásné dobré jitro a teď se už jen usmívám.

Jan Schwarz, NO Bratislava

Úvahy nad žitím potomním

Termín „život potomní“ je lepší vystižení, nežli život posmrtný. Uvažme běžné označení „památka zesnulých“ – je významový rozdíl mezi dvěma slovy o stejném kmeni: usnout znamená na jednu noc, kdežto zesnout navždy. Co zůstává, je památka: šatstvo, náhrobek, urna, fotografie... tak se to navenek jeví. Ale co potom?

Po skončení kvinty roku 1937 za prázdninového pobytu v Zákupích při tryzně za padlé v 1. sv. válce mne zaujala závěrečná věta řečníkova: „Liebe kamaraden, sie sind nicht tot, sondern sie leben in unseren Herzen.“ („Milí kamarádi, nejste mrtví, ale žijete v našich srdcích.“) To mi znělo nepravdivě: pokud pouze v nich, pak už nežijí.

Téhož roku mě proto neoslovilo stejné ujištění Karla Tomana po Masarykově smrti v básni „Loučení“: „Živ budeš v nás.“ O dvacet let později se podobně vyslovil ve strašnickém krematoriu spisovatel František Kožík při rozloučení s mladou dívkou slokou básně:

Neopust' prosím, kdo tě měli rádi.

vzpomínka vroucí život vracívá.

*I ty se vrátíš – v našich srdcích budeš –
jak dříve – živá, snová, zářivá!*

T. G. Masaryk uvedl Karlu Čapkovi jiný výhled pod zorným úhlem věčnosti: „Já chci být já i po smrti.“ Věřil: „snad po smrti se nám dostane plnějšího a plného poznání, také poznání Boha; snad že posmrtný život je asymptotickým přibližováním Bohu; pořád blíže a blíže, bez konce blíže – tož ano, i to je pokračování života zde, protože Bůh je hlavním a předním

předmětem našeho přemýšlování, poznávání a usilování.“ Avšak blíže a blíže stále? Kam až? Domyslíme-li, pak pouze tam, kde ještě blíže už nelze, pokud by nešlo o splynutí. Ale to Masaryk neměl na mysli.

„Naděje bez konce. Nevěřím na nekonečný život na této zemi. Avšak věřím ve věčný život. Nechtěl bych žít nekonečně, nechtěl bych bezmezně prodlužování pozemského života v čase a prostoru. Doufám v nekonečný život v neviditelné dimenzi: V úplně jiné neviditelné dimenzi, v dimenzi nekonečna v dokonale proměněném životě Božího věčna. K tomu obraz, jenž mne již dlouho provází. Housenka uvězněná do světa se jednoho dne osvobodí z pozemské kukly a poletí svobodně v obdivuhodných barvách jako motýl vstříc nebi.

To, že zemřu dovnitř věčného života, jenž je totožný se skutečností Boží, nemohu dokázat. K tomu mohu jen říci ve srozumitelné důvěře ANO. Srozumitelné, poněvadž nemohu v žádném případě jako srozumitelné řešení spatřovati tvrzení, že svět a člověk pocházejí z ničeho a jdou k ničemu. Nesmyslně, nesrozumitelně, od počátku až do konce: ne, to mi nechce do hlavy.“ To je vyznání Hanse Künga.

Edita Steinová: „Radost bez konce, štěstí bez stínu, láska bez hranic, nanejvýš stupňovaný život bez ochabnutí, nejsilnější čin, který je zároveň dokonalý klid a uvolnění ze všeho napětí – to je věčná blaženost.“

Nadto mne ujišťuje sám Ježíš: „V domě mého otce je mnoho příbytků.“

*„V náruči Boží, odkud jsme vyšli,
večer se všichni sejdemé zas.
Kdo by se děsil, kdo by se třás?“*

Josef Václav Sládek

*„Můj Bože, nevěřím,
že smrti odpočinu,
chraň duši od spánku,
a nedej, ať jsem tich;
a jsem-li v práci své
teď připodobněn stínu,
jak mocný tvůrčí růst
je v světlých síních tvých!“*

Jsem přesvědčen, že je spojení mezi světem vnějším a duchovním. Potvrzení nacházím u Sadhu Sundara Singha: „Naši příbuzní a drazí, občas též svatí, přicházejí často z neviditelného světa, aby nám pomáhali a nás ochraňovali.“

Také Jörg Zink ujišťuje: „Když budeš mít náhle silný pocit, že ten, koho jsi miloval a miluješ, je ti nablízku, že ti dává znamení, nenech se zmást. Přijmi to. Jsem přesvědčen, že je více spojení mezi těmi tam a námi zde, nežli se mnozí z nás domnívají.“

Před lety jsem pořádal anketu o smyslu života. Uvedu vyznání z knihy Andrea Majocchiho „Život chirurgův“: „Zdá se mi, že jsem znovu dítětem schouleným na mamčině klíně a ptám se jí: Maminko, ale proč jsme přišli na svět?

- a jako bych zase slyšel její svatá slova: Přišli jsme na svět, abychom Boha poznávali, jej milovali a jemu sloužili a abychom se s ním radovali v příštím životě. A zdá se mi, že to je to slovo, to je rozluštění, to je orákul, který spojuje a obsahuje všechnu světskou moudrost.“ **Miroslav Matouš**

Žít s křížem

jeme místa posledního odpočinku našich blízkých. Nejen abychom na ně vzpomněli, ale také proto, abychom si uvědomili i svou vlastní dočasnost, tedy potřebu prožít čas nám ještě daný v pravdivosti, víře a naplňovali ho odpovědností.

Hned po „sametu“ začala být v módě kniha Raimonda Moodyho „Život po životě“, z níž vyplývá, že žijí mezi námi lidé, kteří prožili klinickou smrt. Ale i tyto čeká jednou setkání s Kristem, které znamená složit svůj pozemský úděl a vidět věčnost. Tato věčnost se týká všech lidí, ale ti, kteří věří, hledají a žijí s Kristem, jsou jím omilostněni od hříchů a dostává se jim života věčného. Takovou radost můžeme mít i my, když budeme už život tady, na zemi prožívat s Kristem, s jeho křížem, ale i s jeho pomocí a vítězstvími. Pak bude náš život sice dramatický, ale i plný nových vítězství, radosti a pokoje, neboť: budeme poznávat moc Boží. I život na zemi i na věčnosti zůstává životem, přestože si to neumíme představit. Není to ani tak nutné. Nutné je, abychom život zde na zemi žili ve vzájemném porozumění a tomu se učili u Boha. Přijměme tuto nabídku a budme Bohu blízko.

- czka

Podtrženo a sečteno...

Kolik už na téma smrt bylo napsáno úvah, asi nikdo na světě nespočítá. Zabývali se jím učení i prostí, ale pětník bych nevsadila, že na něco kloudného přišli. A kdo o smrti nikdy nepsal, určité o ní přemýšlel a všichni bez rozdílu se jí báli a bojí. Nikoliv bezdůvodně, týká se totiž všech. Nás všech. Každý z nás se za svého života se smrtí setká, abych tak řekla, i nanečisto. Zhusta již v dětství nás tenhle nelehký úděl vyhledá. Umře nám kanárek, co včera ještě zpíval radostné trylky na bidýlku, dnes leží u krmítka a nedýchá. Květina od paní učitelky ve váze uvadne a zajde. A dědeček, ten moudrý a veselý dědeček, co toho tolik znal a uměl a co tu přece musel být odjakživa a navždycky, jednoho rána nevstává a nehalasí a táta je divně zamlklý a babička má v očích slzy. A vy, v dětské duši hrůzou oněmělí, svíráte v ruce dřevěného koníka, co vám vloni pod stromeček vyřezal a dal. A to jsou pořád ještě ty milosrdnější případy, kdy se člověk se smrtí, abych tak řekla, nanečisto setká. Jsou i jiné, mnohem, mnohem těžší. Tedy podtrženo a sečteno, ze smrti jde na člověka hrůza. Je to však hrůza oprávněná? Vždyť smrt umí být i milosrdná a laskavá. Ukončuje trápení a třeba i nekonečnou bolest a otevírá nám cestu k Bohu. Vždyť, kdo neumře, nemůže se s Bohem setkat takřikajíc tváří v tvář. Smrt není zlá, je jen nevyhnutelná. A nekompromisní. To člověk z ní udělal příšeru z temnoty, protože ví, že ačkoliv létá do vesmíru a rozbíjí atomy tak snadno jako lískové oříšky, smrt porazit nedokáže. A tak ji alespoň vytlačil na periferii svého světa a snaží se o ní moc nemluvit. Tohle číslo budiž atakem na tyhle zvyky. Nejsou pranic dobré.

KB

Pořady s náboženskou tematikou ve vysílání Českého rozhlasu

ČRo Dvojka	
Jak to vidí... Zbigniew J. Czendlik/ sestra Angelika	8.30 neděle Aktuální názory a komentáře nezávislých osobností na dění kolem nás.
ČRo Vltava	
Spirituála	8.00 neděle Prostor pro duchovní úvahy. Pořady Duchovní Evropa a Ke kořenům.
Bohoslužba	9.00 neděle Přímé přenosy bohoslužeb.
ČRo Plus	
Vertikála	8.07 neděle Magazín aktualit a diskuse s hosty, které spojuje duchovní vnímání světa.
Nedělní hovory	22.05 neděle Rozhovor s osobností, která má zajímavý osobní i profesní život a názory.
ČRo Radio Wave	
Hergot	18.00 neděle Neortodoxní pohled na duchovní záležitosti v souvislosti s děním světským.
REGIONÁLNÍ STANICE ČRO	
Mezi nebem a zemí	9.04 sobota Magazín o víře a spiritualitě.
Šalom alejchem	19.45 neděle Magazín o židovském životě u nás i ve světě.

www.rozhlas.cz

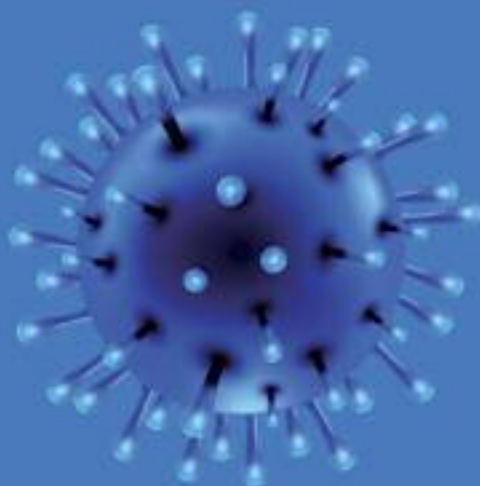
Psali jsme před sto lety

Krásná pieta. Anglie má svůj Slavin ve Westminsterském opatství v Londýně, kam pietně pochovává zemřelý výkvět svého národa, učence, myslitele, vojevůdce, panovníky, básníky. Toť pocta nejvyšší, kterou hrdý Albion svým synům dovede dátí. – Dne 11. listopadu se přidružil k této družině mrtvých géníů nový člen. Neznámý, bezejmenný voják, padnuvší na pláni severní Francie za svobodu světa. Krásná myšlenka vzítí neznámého jedince z jeho hrobu, čestnou lodí ho převéztí do Anglie a za hřmění děl a hlaholu zvonů jej uložití na nejzácnější pohřebišť. Tak v jedinci uctila Anglie všech 15 000 anglických vojinů beze stopy zmizevších. Bezejmenný hrdina, toť největší hrdina. Umíratí s vědomím, že zanikám jako bludný atom v rozbouřeném smrťi železa a ohně, neznámý, zapomenutý, toť nejtragičtější smrt. Anglie nezapomenula a v jednom uctívá všecky. Král a vše, co v Anglii znamená svět, doprovodilo v ohromném, nádherném průvodu svého bezejmenného hrdinu. Jednoho za všecky. Francie skutečnii podobnou slavnost v nejbližší době. A naši ztraceni a bezejmenní? Roztroušení po pláních Rusi, Sibíře, Srbska, Albanie, Turkestanu, Francie a jinde? Nezapomínejte i vy a nemáme-li možnost uctítí je leskem slavností, vzpomínejte tím častěji, že nebýtí jich, nebylo by vaší svobody. **Český zápas č. 43, 19. 11. 1920, s. 7**

Církev československá husitská

V DOBĚ KORONAVIRU

AKTUÁLNĚ | SLOVA POVZBUZENÍ | REAKCE CÍRKVÍ
BOHOSLUŽBY A PROMLUVY | PASTORACE

<https://www.aktualne.ccsch.cz>